

KU LEUVEN

Gezelle voor iedereen: Verdieping – onderzoekscompetentie

Gino Bombeke, lerarenopleider aan de Educatieve Master Talen van de KU Leuven

Deze opdracht is bedoeld als bijkomende verdieping na het behandelen van Gezelle in de lessen Nederlands. Ze is bruikbaar als verdiepingsopdracht in richtingen met een talenprofiel, kan een plaats hebben in het literair portfolio dat leerlingen aanleggen of kan het onderwerp vormen van een geleide onderzoeksopdracht tijdens de vakken Nederlands, Vrije Ruimte of Onderzoekscompetentie in de derde graad.

Was Gezelle een inspiratiebron voor Paul van Ostaïen?

In 1926 verscheen Paul van Ostaïens gedicht *Guido Gezelle* in het tijdschrift *Vlaamsche Arbeid*. In deze lessenreeks gaan we dieper in op dit gedicht en onderzoeken we de houding die de expressionistische schrijver Paul van Ostaïen aanneemt tegenover de 19^e-eeuwse priester-dichter.

Doelen

- Je gaat na hoe auteurs tegenover (het werk van) eerdere auteurs staan.
- Je onderzoekt hoe auteurs op een literaire omgaan met werk van voorgangers: hommage en parodie.
- Je verwerkt informatie uit wetenschappelijke bronnen over literaire interpretatie.
- Je gebruikt gevonden informatie om een oordeel uit te spreken en je eigen mening te verfijnen.

Fase 1 – Gedicht analyseren

1. Lees het gedicht *Guido Gezelle* van Paul van Ostaïen tweemaal hardop. Welke elementen uit Gezelles poëzie herken je in dit gedicht?

Guido Gezelle

Plant
fontein
scheut die schiet
straal die spat
tempeest over alle diepten
storm over alle vlakten
wilde rozelaars waaien
stemmen van elzekoningen bloot
Diepste verte
verste diepte
bloemekelk die schokt in de kelk van bei' mijn palmen
en lief als de madelief
Als de klaproos rood
o wilde papaver mijn

2. Lees het gedicht nogmaals en ga na hoe de schrijver tegenover Gezelle staat.
 - a. Is dit gedicht een eerbetoon aan Gezelle of net een parodie op zijn werk?
 - b. Geef twee argumenten waarom je dit zegt.

3. Overleg nu met een medeleerling.
 - a. Vergelijk jullie meningen en beluister elkaars argumenten.
 - b. Leg alle informatie samen en probeer een gemeenschappelijk standpunt te formuleren.

4. Noteer nu individueel hoe je op dit moment denkt over de houding van Paul van Ostaijen tegenover Gezelle.

Fase 2 – Bronnen bekijken

5. Je krijgt hier een overzicht van sites waarop van Ostaijens houding tegenover Gezelle aan bod komt.
 - <https://schrijversgewijs.be/schrijvers/van-ostaijen-paul-2/>
 - http://mappalibri.be/?navigatieid=61&via_navigatieid=17&recensieid=7616
 - <http://www.lezerstippenlezers.be/?BoekID=44794>
 - <https://gw.geneanet.org/zwyl?lang=nl&n=gezelle&oc=0&p=guido+pieter+theodorus+joseph+us>
 - https://www.dbnl.org/tekst/_poe007199001_01/_poe007199001_01_0129.php
 - <http://www.tento.be/nl/OKV-artikel/paul-van-ostaijen-en-de-beeldende-kunsten>
 - a. Welke site is bruikbaar?
 - b. Welke site is betrouwbaar? Welke criteria gebruik je om dit te bepalen?

5. Lees volgend citaat uit het boek *Taal en woordkunst: een filosofische verkenning* van Hugo Roeffaers, dat in 2004 bij uitgeverij *Garant* verscheen.

Een gedicht is taal en beeldgeworden werkelijkheid. De werkelijkheid die in het gedicht wordt verwoord bestaat alleen in dat gedicht. De betekenis van een gedicht zit geheel en al geborgen in het taalgebeuren; ze staat of valt met het poëtische woord. Ze is zozeer woord geworden dat ze buiten het woord zin-ledig wordt. Neem bijvoorbeeld het gedicht Guido Gezelle van Paul Van Ostaijen. In dit gedicht gaan betekenis en verwoording haast volledig in elkaar op. (...)

Gezelle is opgegaan in de wereld van het gedicht. Die wereld wordt talig verdicht door een opeenstapeling van stijlfiguren: alliteraties, assonanties, intern rijm, chiasmen, metaforen en ellipsen. Het gedicht lijkt op een sculptuur uit de Art Nouveau: een fontein gestileerd in de vorm van een plant. Als een woordenstraal ontspringt het gedicht aan die fontein; het schiet op als een plant en bloeit open als een eglantier (het symbool van de poëzie). De stijgende verticale beweging (r. 1 – 4) wordt ondervangen door een horizontale uitdijing (r. 5 – 8) van woordbeelden. In het chiasme (r. 9 – 10) kruisen die bewegingen elkaar om zich daarna te ontvouwen in het ontvangend gebaar van twee handpalmen. De plant is opengebloeid in een rode roos, symbool van de liefdevolle toe-eigening. Betekenis en teken, zin en fenomeen, inhoud en vorm zijn in dit gedicht één geworden.

- a. Aan het begin van de tweede alinea somt Roeffaers een aantal stijlfiguren op die in dit gedicht aan bod komen. Geef van elke stijlfiguur één duidelijk voorbeeld.

- b. Vat de inhoud van dit citaat in één kern samen. Geef ook aan hoe deze kernzin in verband staat met van Ostaijens gedicht.
- c. Wat vind je van Roeffaers' tekst. Geef één adjectief dat samenvat hoe jij dit citaat ervaren hebt.
- d. In deze les proberen we te omschrijven hoe Paul van Ostaijen tegenover Gezelle staat. Hoe helpt deze bron je hierbij verder?

6. Je werkte in deze tweede fase met een aantal bronnen. Kijk naar het antwoord dat je bij 3 formuleerde.

- a. Blijf je bij wat je toen noteerde, twijfel je hier nu aan of is je mening veranderd?
- b. Welke elementen (zinnen, bronnen, argumenten van medeleerlingen) hebben je standpunt bevestigd of je anders doen kijken?

Fase 3 – Vergelijken met een kenner

7. Je vindt [hier een artikel](#) waarin kenner Guido Borgers documenteert hoe Paul van Ostaijen tegenover Guido Gezelle staat.

- a. Welke aspecten van Gezelles poëzie vond van Ostaijen interessant?
- b. Wat betekent het Franse citaat: “La base de la poésie de Guido Gezelle est le mot, partant le son”? Ben je het hiermee eens? Waarom (niet)?
- c. Haal uit dit artikel twee vaktermen die te maken hebben met poëzie. Wat betekenen ze? Zoek een definitie op en geef telkens een voorbeeld.
- d. Guido Borgers bespreekt de positie van Gezelle als van Ostaijens **voorganger**. Leg aan de hand van dit artikel hun relatie uit.
- e. Vergelijk dit antwoord met wat jij als conclusie van fase 2 noteerde (bij opdracht 6).

Fase 4 – Reflectie

8. Wat leerde je uit deze opdracht?

Volgende vragen kunnen helpen als leerlingen niet zelf tot diepgaande reflectie komen: Ben je anders gaan denken over hoe auteurs tegenover (het werk van) eerdere auteurs staan? Probeer dit zo precies mogelijk onder woorden te brengen.

9. Leg aan de hand van deze lessenreeks volgende termen uit. Geef ook telkens een concreet voorbeeld.

- prosodie,
- zuivere lyriek,
- hommage,
- parodie.

10. Ken je hedendaagse voorbeelden van hommages? Wat moet je nagaan om te beoordelen of iets een hommage of parodie is?